

TWEEDE OPGRAVINGSCAMPAGNE TE ENAME

Het onderzoek dat de N.D.O. in 1982 op de terreinen van de Sint-Salvatorsabdij te Ename uitvoerde, richtte zich hoofdzakelijk op de zone ten zuiden van de spoorlijn Kortrijk-Brussel. In die sector zou immers tijdens het najaar 1982 een nieuwe spoorwegberm, parallel met de bestaande, opgeworpen worden⁽³⁴⁾ (voor de lokatisatie, zie *Arch. Belg.*, 213, 147).

Dwars over het bedreigde gebied sneden we een gracht aan, maximum 18 m breed en meer dan 5,70 m diep (fig. 41, A en 42, A). De juiste diepte kon wegens instortingsgevaar niet bepaald worden. De gracht, waarvan nog een restant op een figuratieve kaart van 1661 afgebeeld staat, sluit over een lengte van ongeveer 140 m een oude Scheldemeander af (fig. 41, A). Binnen de aldus afgeschermd

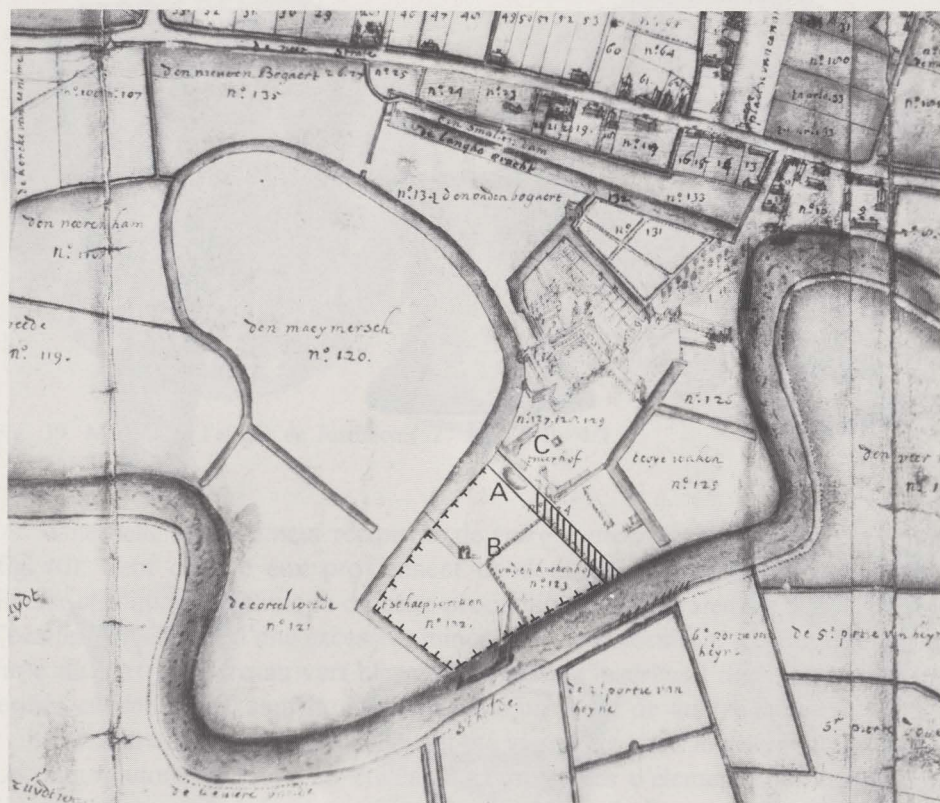

Fig. 41. Figuratieve kaart van 1661 met aanduiding van de castrale gracht (A), het zaalgebouw binnen de versterking (B) en de abdijhoeve (C). Bibliotheek R.U.G., Hs. 3678.

³⁴ Wij danken de Heren L. Stockman, Hoofdingenieur-Directeur en L. Fontaine, ingenieur bij de N.M.B.S., alsmede Mevrouw Kreps-Heyndrixx, Hoofdingenieur-Directeur van Bruggen en Wegen, het gemeentebestuur van Oudenaarde en de Heer Jan Vanmoerkerke voor de efficiënte hulp bij het veldwerk.

meanderbocht en op ongeveer acht meter van de gracht, troffen we een uitbraaksleuf aan, die 2 m diep met steenpuin en lemige grond gevuld was. Daar de puinsleuf grotendeels onder de huidige spoorlijn doorloopt, kennen we niet haar volledige breedte, die in elk geval meer dan 1,50 m bedroeg. Onderaan de uitbraak bevonden zich twee, haaks op elkaar gelegde, reeksen houten liggers. Hierop lag een niveau platte Doornikse kalkstenen. De liggers dienden ongetwijfeld ter ondersteuning van een muur die, gelet op de breedte en de diepte van de fundering, wel een robuust karakter dient gehad te hebben. Uit de graafwerken van A. L. J. Vande Walle blijkt dat het 10de-eeuwse *castrum* juist binnen de meanderbocht ligt, waarvan de landzijde door de muur en de gracht beschermd werden³⁵). Dat die twee laatste elementen deel uitmaken van de Ottoonse versterking, hoeft dan ook geen betoog.

Ten zuiden van de gracht, dus buiten het *castrum*, legden we twee houtconstructies vrij, waarvan de palen grotendeels intact bewaard waren. De grootste houtbouw ligt evenwijdig met de versterkingsgracht (fig. 42, B en 43, A, 1). Het is een eenschepige constructie, die ongeveer 35 bij 5,5-5,8 m meet. De langszijden bestaan uit palen, die paarsgewijs, haaks op de as van het gebouw liggen. De palen, 30-55 cm dik, hadden een vlak gekapte voet en waren in een diepe kuil ingezet. Parallel met de zuidgevel en er ongeveer 1,50 m van verwijderd, bevindt zich een palenrij, die door een latere steenbouw verstoord is. Misschien diende die buitenrij ter ondersteuning van het dakvlak, want de palen waren schuin, naar binnen toe ingeplant. Vermelden we nog dat in het westelijk uiteinde van het gebouw een mestkuil voorkomt (fig. 42, 1). Ten oosten van deze constructie en er ongeveer haaks op gericht, ligt een tweede houtbouw, waarvan het grondplan minder duidelijk is (fig. 42, C en 43, B, C, 1). De palen situeren zich over een oppervlakte van ca. 19 bij 4 m. Een gedeelte van een omvergevallen vlechtwerkwand bleef bewaard (fig. 42, 2). Aan de gebouwen beantwoordden loopniveaus waarin — en dit geldt vooral voor de kleinste van de twee constructies — op diverse plaatsen brandvlekken voorkwamen (fig. 43, C, 2). De archaeologica in de loopvlakken bestaan hoofdzakelijk uit fragmenten reducerend gebakken aardewerk en roodbeschilderde waar. Het vondstenmateriaal sluit niet uit dat de houtbouw fase tot de *portus* behoort, maar een definitief antwoord hieromtrent kan slechts het dendrochronologisch onderzoek geven.

Na de opgave van de gebouwen werd het terrein met een tot 1 m dik leempakket opgehoogd (fig. 43, C, 3). Hierop werd dan een belangrijke steenconstructie opgericht (fig. 42, D en 43, A, 2, C, 4), die we mogen identificeren met *tneerhof* dat op bovenvermelde kaart voorkomt (fig. 41, C). Van de althans op de kaart getekende, U-vormige abdijhoeve legden we de zuidvleugel over een afstand van 62 m vrij. De breedte van die vleugel bedraagt 13,40 m. De binnenruimte wordt door een scheidingmuur in twee delen opgesplitst. In de zuidmuur zaten

³⁵ A. L. J. VANDE WALLE, Historisch en archeologisch onderzoek van het portus Eename, *Hand. Maatsch. Gesch. Oudheidk. Gent*, II, 1945, 42-43.

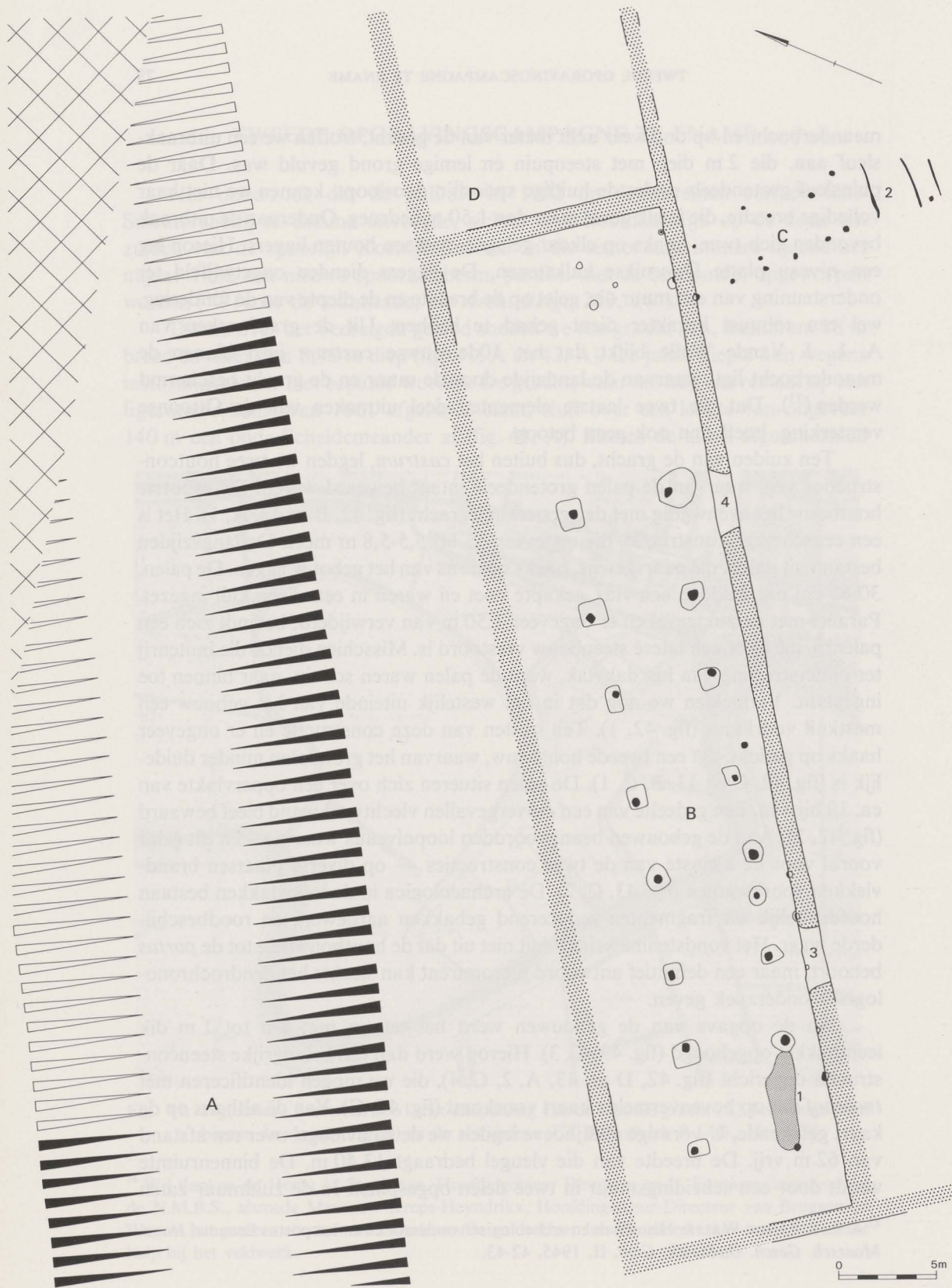

Fig. 42. Uittreksel uit het opgravingsplan.

twee toegangen, die 2,80 m groot waren en in een latere fase toegemetst werden (fig. 42, 3, 4 en 43, A, a, b). Wanneer *tneerhof* opgericht werd, is voorlopig niet uit te maken. Wel moet op het ogenblik van de bouw, de gracht van het *castrum* nog

Fig. 43. Zone ten zuiden van het *castrum*. A : langwerpige houtconstructie (1) en muur van de abdijhoeve (2) met twee toegangen (a en b); B en C : kleinere houtbouw in stratigrafische context.

hebben opengelegd, want de hoeve ligt er vlak naast en is er duidelijk op georiënteerd.

Toen de graafwerken voor de aanleg van de nieuwe spoorwegberm van start gingen, stootte men nog op een goed bewaarde houtconstructie die op de oeverwal van een oude Scheldeloop lag. De noord- en oostzijden konden over een lengte van respectievelijk 4 en 16,5 m vrijgemaakt worden. De wanden bestonden uit dicht naast elkaar geplaatste rechthoekige staanders waartussen een plankenwand gevat zat. Uit de stratigrafische context blijkt dat het gebouw tot de abdijfase behoort.

Ten slotte legden we ook enkele sleuven aan ten noorden van de spoorlijn Kortrijk-Brussel, waar zich de 10de-eeuwse versterking verder uitstrekt. Hier is het terrein door een steenbakkerij ernstig verstoord. Toch behaalden we er positieve resultaten. Over een lengte van ongeveer 36 m sneden we immers een stenen zaalgebouw aan, dat ca. 11 m breed was (fig. 41, B). Uitsluitend de funderingsmuren bleven bewaard. Ze hadden een breedte van 1,75 m en bestonden uit opeengestapelde Doornikse kalkstenen. Verder onderzoek zal ons over de indelingswijze van dit belangrijke gebouw moeten inlichten. Rondom de steenconstructie troffen we enkele verstoorde grafkuilen aan. In verband hiermee verwijzen we naar de figuratieve kaart van 1661, waar één van de percelen binnen de castrale zone als *ouden knekenhof* aangeduid wordt!

D. CALLEBAUT

Fig. 42. Uitsnede uit het opgravingplan.